

رنگ ایرانی

لباس‌های محلی ترکمن‌ها، گیلانی‌ها، بلوچ‌ها و کردها

«نازیلا ناظمی»

کرد

یکی از مجموعه لباس‌های محلی متنوع و زیبا و قدیمی ایران متعلق به قوم کرد است.

لباس مردان کرد عبارت است از:

۱. چوخه: نیم‌تنه‌ای از پشم است که در بعضی نواحی کردستان به آن «کها» می‌گویند.

۲. ملکی: نیم‌تنه مردانه بدون یقه که دکمه‌های سرتاسری دارد.

۳. پاتول: شلوار گشاد است که دمپای تنگی دارد و معروف است.

۴. لفکه: پیراهنی است با آستین‌های گشاد که لبه آن مثلث‌شکل است و به دور مچ بسته می‌شود.

۵. شال: از پارچه‌ای خشتی و بسیار گران‌قیمت تهیه می‌شود.

۶. دستار: همچنین به آن «کلاغه» و «مندلی» می‌گویند و نماد مردان کرد است.

۷. کلاش: گیوه‌ای است به رنگ سفید که از نظر سلامت نیز برای پا بسیار سودمند است.

فکر می‌کنید اولین اختراع یا ابتکار انسان چه بوده است؟ آتش، چرخ، کوره یا ساختن ابزار سنگی؟ خب به نظر می‌آید اولین اختراع یا ابتکار انسان لباس بوده است. انسان از زمانی که از وجود خودش آگاهی یافت، متوجه شد که باید در برابر سرما و گرما یا آسیب‌های دیگر بدنش را حفظ کند. به احتمال بسیار، انسان تهیه لباس را از حیوانات و براساس پوست یا پر آن‌ها تقلید کرد. او در وهله اول برگ‌ها و پوست درختان و گیاهان را برای پوشاندن بدنش مناسب یافت و سپس از پوست حیوانات استفاده کرد و پس از آن به تدریج تبدیل پشم به نخ و بافتن پارچه را آموخت. البته خیلی پیش از این، یعنی همان زمان که پوست حیوانات را برای پوشش خود انتخاب کرده بود، یاد گرفت که با استفاده از روده حیوانات نخ‌هایی برای وصل کردن تکه‌های پوست درست کند.

انسان هر کجای کره خاکی که زندگی می‌کرد، با توجه به منطقه و آب و هوای آن ناحیه و همچنین مواد اولیه‌ای که در اختیار داشت، لباس‌هایی مناسب تهیه می‌کرد. انسان در تهیه لباس برای خود، بسیار سریع پیشرفت کرد تا آنکه لباس‌ها دیگر تنها برای محافظت او در برابر سرما و گرما و آسیب‌های دیگر نبودند، آن‌ها به نشانه‌هایی از هویت، ملیت، فرهنگ و باورها و عقاید مذهبی انسان‌ها تبدیل شدند. به همین دلیل حتی در قلمروی یک سرزمین هم انواع متفاوتی از لباس‌ها دیده می‌شود. برای مثال در همین سرزمین خودمان، فکر می‌کنید اقوام ساکن در آن چند نوع پوشاک دارند؟

لباس‌هایی که در عین زیبایی، نشان‌دهنده مظاهر فرهنگی، جغرافیایی و آب و هوایی هر قومی هستند. هرچند امروزه معمولاً همه مردم شبیه به هم لباس می‌پوشند، اما لباس‌های سنتی اقوام همچنان جایگاه ویژه‌ای دارند. حالا بیایید با

هم به سراغ ویژگی‌های پوشاک تعدادی از اقوام ساکن در ایران برویم تا با خصوصیات آن‌ها آشنا شویم. شاید در فرصت‌های دیگر پوشاک سایر اقوام را هم معرفی و حتی آن‌ها را با هم مقایسه کنیم.

بلوچ

ظرافت، زیبایی و حداکثر هنرهای دستی را می‌توان در سوزن‌دوزی‌های زنان بلوچ دید. طرح‌های این سوزن‌دوزی‌ها از قدمتی چند هزار ساله برخوردارند و همچنان از آن‌ها استفاده می‌شود.

۱. پیراهن: که تمام یا سه تکه آن دارای سوزن‌دوزی است.
۲. موچی: کفشی است که موقع راه رفتن صدا می‌کند.
۳. سواس: نوعی کفش زنان بلوچ است که از پوست درخت تهیه می‌شود.
۴. مهنّا: سرپوشی از جنس ابریشم رنگی است.
۵. سری: چادر چهارگوشی است که «سریک» هم نامیده می‌شود و از حریر با رنگ‌های روشن تهیه می‌شود.
۶. گشان‌چادر: چادری کوچک و مستطیل‌شکل است و بیشتر در خانه از آن استفاده می‌شود.
۷. چادر گرد: نوعی دیگر از سرانداز زنان بلوچ است که تمام قد را از پشت دربرمی‌گیرد.

گیلان

لباس مردان و زنان گیلان نزدیکی و پیوستگی بسیاری با طبیعت سرسبز گیلان دارد. لباس مردان گیلان عبارت است از:

۱. جلیقه: که به آن «جلقده» هم می‌گویند و از دو جنس برای زمستان و تابستان دوخته می‌شود.
۲. شلوار: که به آن «شلار» هم می‌گویند، از پارچه سیاه، شیری و خاکستری با دمپای تنگ درست می‌شود.
۳. کت: کت مردان انواع متفاوتی دارد. مثلاً مردان تالش از کتی به نام «چوخا» استفاده می‌کردند.
۴. کفش: یکی از انواع کفش‌های مردان کفشی به نام «چوموش» است که با چرم درست می‌شود. انواع دیگر کفش‌ها به نام‌های «ارسی»، «چاروق» و «کفش چوبی» معروف‌اند.
۵. کلاه: کلاه مردان از نمد و پوست بره تهیه می‌شد. چوپان‌های گیلان نیز پوششی به نام «باشلاق» داشتند که ضد آب بود.
۶. کولا: که «شولا» هم نامیده می‌شود، روپوشی گرم است از جنس نمد که به نام «کولاگیر» هم معروف است و به درد کوهستان می‌خورد.

ترکمن

زنان ترکمن معمولاً خودشان پس از نخ‌ریسی پارچه می‌بافتند و سپس آن‌ها را با رنگ‌های طبیعی، مثل رنگ دانه انار یا نیل، رنگ می‌کردند. لباس زنان و مردان ترکمن تفاوت بسیاری با هم دارند و البته لباس‌ها با توجه به نوع استفاده و سن افراد نیز با هم متفاوتند. ببینیم برخی از اجزای لباس زنان ترکمن چه بوده‌اند:

۱. کونیک: پیراهنی از جنس ابریشم و معمولاً به رنگ قرمز است؛ لباسی با دامن و آستین بلند که در حاشیه و سرآستین‌های آن سوزن‌دوزی‌های ظریفی دارد.
۲. قوشاق: کمربندی ابریشمی است که هنگام کار بسته می‌شود و لباس را کوتاه‌تر می‌کند.
۳. چاپیت: که «شاوت قبا» هم به آن می‌گویند، بالاپوشی از مخمل با آستین کوتاه است که قسمت جلوی آن باز است.
۴. چکمن: لباسی پشیمی است که بر اساس نوع پشم، به آن «اینچه چکمن» و «یوغین چکمن» می‌گویند.
۵. بالاق: شلوار زنان ترکمن که دمپای تنگی دارد، بالاق نامیده می‌شود.
۶. بوروک: کلاه گرد یا عرقچین است که «تاسه‌گ» و «تاخیه» هم نامیده می‌شود.
۷. چارقِد: روسری بزرگی است با نقش گل و ریشه.
۸. یالیق: روسری بسیار نازک ابریشمی است که در خانه سر می‌کنند.